

FORTIDSVERN

Medlemsblad for Fortidsminneforeningen

Nr 4/2002 (28. årgang). Løssalg 50 kroner

VERN OG VERDISKAPNING:
JA, VISST GÅR DET AN!

Ragnar Kristensen (f. 1957) tidligere ansatt hos byantikvaren i Oslo. Styremedlem i Vestfold avdeling av Fortidsminneforeningen. Driver antikvarisk konsulentvirksomhet og restaurering.

FELLANDTUNET: FRA MOTVIND TIL MEDVIND

Et gårdstun gitt i gave til Nome kommune har medført lokal strid og årelang saksbehandling. Om kommunen frasier seg gaven, tilfaller verdiene Tokke kommune. Bygdefolket på Lunde vil ha samlingssted, og for tradisjonsrike Bratsberg teglverk inngår tunet i en langsiktig strategi. Lokalt næringsliv sponser, men politikerne er skeptiske.

AV RAGNAR KRISTENSEN

Lbygda Lunde i Nome kommune i Telemark stamper lokale ildsjeler og næringsliv i politisk motvind. Aanund Felland testamenterte et gårdstun til glede for allmenheten. Næringsliv og lokalbefolkning øyner stedsutvikling der kommunepolitikere ser forpliktelser. Sier kommunen nei, selges herligheten på det åpne marked til inntekt for Tokke kommune.

«Som slottet på Karl Johan»

Innebygget, men med overblikk over bygda Lunde, troner det rødmalte gårdstunet av laftede bolighus, stabbur og låve. – Gården ligger over Lunde som slottet over Karl Johan, deklamerer ildsjel og motor i saken, Halvor Saga. Han viser entusiastisk frem 200 kvm låve i framifrå stand – en del spikerslag fra forsamlingslokale og verkstedplasser, men et godt utgangspunkt.

Etter et sparsommelig liv i hovedstaden reiste Hans Moen gården der det tidligere var en liten plass. Med tiden kjøpte tannlege Felland stedet. Da han døde i 1997 hadde han testamentert tunet til kommunen. Tannlegen praktiserte på kunstnere som Sørensen, Kihle og Fritzvold. Av det ble det en samling malerier som følger den testamentariske gaven.

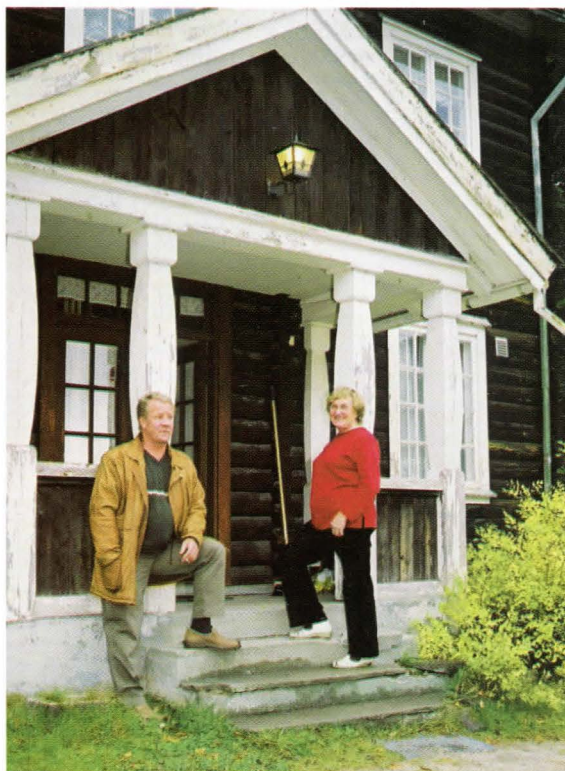
Omsut for bygdefolket

På tunet treffer vi drivkraft Halvor Saga og beboer Elsa Bøe, som har passet stedet siden 1981. Hun forteller at bevaringsinteresserte Felland hadde omsut for bygdefolket. Han ønsket at stedet skulle bli samlingssted for lokal bygdekultur. At stedet har potensial viste Husflidlaget da de fikk inn 60 000 kroner på to dager med utsalg sist desember. – Det var nisse-loft og det krydde av folk her, forteller Bøe. Unger fra nabolaget har samlet seg rundt oss og istemmer at her liker de seg.

For Halvor Saga ble Fellandtunet attoppslukende. Han hadde nettopp solgt en bedrift, og planen var «å drive dank». Slik ble det ikke da han fikk høre om saken. Saga mener kommunen kjørte et altfor lukket løp ut fra egne kriterier med planer som var for vidløftige.

Sponsing ga resultater

Halvor Sagas resept er enkel: La lokalbefolkningen selv dra i gang bruk og vedlikehold. Det lokale teglverket tente straks på det nye initiativet og bevilget 40 000 til istandsettelse. Vi har inngått et utall avtaler om sponsing av materialer og har drøssevis av dugnadsfolk. I utgangspunktet er husene i rimelig god stand, men trenger oppgradering. Jeg tok runden og tagg. Vi har fått avtaler om gratis levering av det meste, sier Haga og fortviler over politikere som ikke ser hvilken gavepakke av folkelig innsats de risikerer å si nei takk til. Bidragene fra det lokale næringslivet tilsvarer 1,4 million kroner dersom arbeidene var blitt satt ut på anbud. Det er 50 lag og foreninger her og de fleste sier ja til dugnad, slår Saga fast.

Aksjonsleder Halvor Saga og vaktmester og beboer Elsa Bøe foran hovedhuset. Låve, to laftede våningshus, tun og stabbur gir rom for lokal utvikling og identitet.

Alle foto: R. Kristensen

Gammel tegltradisjon

For kultursjef Alfhild Skaardal var spørsmålet om kommunen kunne innfri testators ønsker i forhold til kommunens behov. – Det spørres om kommunen kan basere seg på dugnadsånden i det lange løp. Mange lokale lag og foreninger har egne hus, og nylig fremsto Gamlebanken kulturhus i nyoppusset stand. Hun mener kommunen bør akseptere gaven dersom et samarbeide med Bratsberg teglverk legges til grunn. Ulefoss har mye å vise frem men Lunde har lite. Et opplegg med teglverket kunne løftet stedet i så måte. Lunde har lange tradisjoner på tegl og pottemakersiden. Selv har hun et stort nettverk i forhold til kunstnere og mener at lokal motstand mot å få kunstnere til bygda fikk for mye gjennomslag hos lokalpolitikere tidlig i prosessen. Finansiering av en utbygging til 5–6 millioner var godt i gang da det lokale investeringsselskapet sa nei. – Bratsberg teglverk er nå kommet godt i gang med planene sine, og kultursjefen er igjen optimist på Fellandtunets vegne.

Bratsberg teglverk er siste gjenværende teglverk i Norge, og direktør Johan Arne Rinde mener utvikling av tegl til bruk i offentlige rom er vesentlig for bedriftens fremtid. Teglverket knytter seg til gammel tradisjon og er opptatt av å videreutvikle samarbeidsformer med høyskoler og kunstmiljøer. Han kan vise til vellykket samarbeide med Guttormsgaard. Han er helt klar på at kommunal overtagelse av Fellandtunet er en forutsetning for at disse ideene kan lykkes. Tilbud om verksteder og overnattingsplasser utenom bedriften betyr alt i den sammenheng.

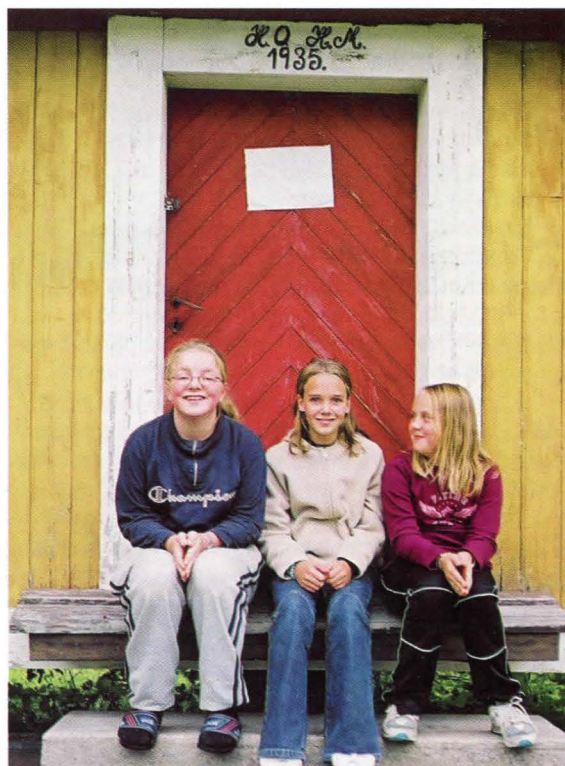
Kulturhus til foretrelsel for lokalkultur?

Ideer om å bygge kulturbygg på Ulefoss, med stedets egen Sverre Fehn som arkitekt har versert lenge. – De fleste politikerne i kommunen har tilhørighet dit, og vi er redd en slik storsatsning skal foretrekke lokal kultur, frykter Halvor Saga.

Ordfører Jan Thorsen (Sp) mener det ikke er sterke meninger om saken blant politikerne, men innrømmer at han er skeptisk til kommunal overtakelse. – Det var noe lokal motstand, men det kan ha endret seg. Det er snakk om prioriteringer, og midler strekker ikke til alt. Stedet skal holdes istand, og dugnad kan nok bety noe nå, men på sikt vet vi ikke om innsatsen vedvarer, sier Thorsen. Et kulturbygg på Ulefoss ligger langt inn i fremtiden med mange forutsetninger, men for noen politikere vil det vel være med i vurderingen, innrømmer han. – At Fellandtunet er så viktig for Bratsberg bruk er et nytt moment i saken, medga ordføreren tidligere i høst.

Nå i desember er den politiske stemningen i ferd med å snu. Telemarksavisen rapporterer at den kommunalt nedsatte arbeidsgruppen anbefaler å si ja til den testamentariske gaven. «Vi legger frem et forslag man ikke kan si nei til!» siterer utvalgsleder Egil Stokken etter filmen *Gudfaren*. Analyse av drift og kostnader, etablering av et lokalt kulturcenter, dugnad og samarbeide med Bratsberg tegl om et nasjonalt teglsenter står sentralt i forslaget.

Ordfører Jon Thorsen bekrefter at den politiske

Over: Felland-tunet ble oppført i 1930-årene på bygdas beste utsiktstomt. Et naturlig kultursentrum for bygdefolket, mente tannlege Aanund Felland. Drivkraft og ildsjel Halvor Saga vil føre arven videre.

T.v.: Bygdejentene Suzanne, May Helen og Merete trives på Fellandtunet og vil nødig miste lekeplassen.

stemningen har dreiet i retning av aksept for gaven og utviklingsideene. Politikerne tar stilling til saken i januar. Tankene rundt Bratsberg bruk har vunnet terreng lokalt. Idealister har mobilisert lokalt næringsliv og visjonen om å videreutvikle samarbeidet mellom kulturliv og lokal tegltradisjon har fått fastere form. ■